

Rozálie Blažková ...

... pletení z kukuřičného šustí

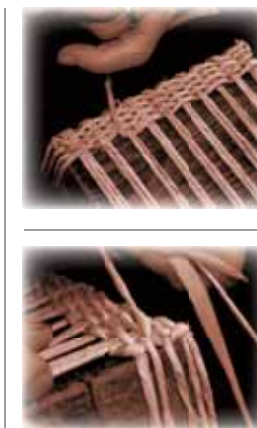
Rozálie Blažková se narodila 16. ledna 1941 v maďarské obci Dunaegyhasz. S pletením přišla do styku v slovenské obci Nesvady, která se stala přesídlené rodině novým domovem. Pletení z kukuřičného šustí zde mělo starou tradici, sahající až do poloviny 19. století, na niž navázaly domácí pracovnice bratislavského ÚLUV. Jednou z nich byla i její sestra Etela Harišová, jejíž prostřednictvím se postupně seznámila s celou výrobou a mohla jí vypomáhat při realizaci četných zakázek. Samostatně se výrobou začala zabývat až v Osvětimanech, kam se roku 1960 přistěhovala za svým manželem. Ještě na mateřské dovolené začala vyrábět nejprve drobnější předměty určené jakodárky pro nejbližší přátele a příbuzné, postupně si však z domova nechala poslat formy a začala vyrábět celý sortiment výrobků. Díky tomu došlo v regionu k obnově výroby, která zde sice má své historické kořeny, ale chyběli jí konkrétní výrobci.

Materiálem pro výrobu je kukuřičné šustí, tj. listeny obepínající kukuřičný klas. Využit je možné pouze ručně sklizené klasy, z nichž se strhává šustí, které se postupně suší, otáčí a větrá, aby se na něm nezačaly tvořit plesnivé skvrny. Proschlou surovinu je možné dobře skladovat. Před upotřebením se však musí znovu vlhčit, aby získala bývalou pružnost. Tvrdý konec a špička listenu se odstříhnou a ze zbytku se natrhá několik úzkých pruhů, z nichž se následně „šúlá“ provázek. Právě jeho příprava je na zručnost

Využívání kukuřičného šustí k výrobě pletených předmětů je lokálně omezeným jevem, s nímž se setkáváme pouze na území jihovýchodní

Moravy a jižního Slovenska. Logicky tedy pouze tam, kde bylo rozšířené pěstování kukuřice. Výroba je doložena v Polešovicích, Nedakonicích a Osvětimanech na Uherskohradištsku, na Hodonínsku a také na Břeclavsku v okolí Podivína.

Ze "šustí" se zde pletly sotůrky, obaly na láhve, tašky, rohože, podložky a dokonce i klobouky a sandále. Kdy přesně došlo k prvním pokusům zužitkovat měkké a poddajné listeny kukuřičných klasů, které se v hojném množství vyskytují jako odpad při loupání kukuřice, se zřejmě nikdy nedovíme. Propracovaný ráz pletařské technologie, využívající při výrobě dřevěné formy a celou škálu uměle zpracovaných vzorů, napovídá, že se může jednat o jeden z cílených pokusů o podporu podomác-

kého průmyslu. Podobných aktivit se uskutečnila v poslední třetině 19. století celá řada a dotkly se vícero oborů, mezi nimi i košíkářství.

Prostřednictvím odborných košíkářských škol v Rožnově pod Radhoštěm a také v Morkovicích se výrobci mohli seznámit s novými technikami a materiály k pletení, jako byl pedíg, orobinec, sláma a zřejmě i kukuřičné šustí.

Dostupnost materiálu a malé náklady na výrobu, zřejmě způsobily, že došlo k místnímu rozšíření výroby, která se udržela až do poloviny 20. století. Pletení z kukuřičného šustí sice není

technicky náročné, ovšem vyžaduje značnou zkušenost a manuální zručnost. Základní sortiment výrobků představují duté tvary, pletené na dřevěných formách a rámech různých tvarů – kvádr, krychle, válec, komolý jehlan. Na nich se vyrábí především tašky, krabičky, kazety, dózy, sotůrky, košíčky a stojánky.

Prostírky a podložky se oproti tomu vyrábí na plochých rámech.

nejnáročnější, není totiž možné ho vyrobit strojem ani si ho připravit předem. „Šúlat“ se musí průběžně během celého pletení, protože soudržnost provázku se fixuje kroucením a zaplétáním do osnovy. Ta se napíná mezi hřebíčky zatlučené na okrajích formy či rámu. Nejprve mezi vzdálenějšími stranami formy a poté mezi bližšími, přičemž se osnovní provázky už navzájem proplétají, čímž vzniká dno. Měkký materiál umožňuje využívat při pletení plátnovou a keprovou tkalcovskou vazbu. Když je navázaná celá osnova a současně i propletené dno, ukončí se jeho obvod vazbou na klásek, která ho fixuje, aby se nerozestupovalo a drželo pěkně pohromadě. Teprve teď se útkovým provázkem proplétají boky nádoby.

Přestože základ osnovy je u všech výrobků stejný, různé způsoby proplétání umožňují docílit celé řady vzorů výpletů, např. na vrtulku (kulaté ozdoby, kulaté podložky), na špice (výplet tašek, velkých rohoží), na čtverce, obdélníčky (hranaté podložky, prostírky), na vějíř (stojánek na ubrousky). Po obvodu jsou všechny stěny ukončeny vazbou na klásek, která zabraňuje uvolňování a výrobky lépe drží formu.

Protože výrobky Rozálie Blažkové byly směřovány především do nejbližšího okolí, pouze částečně také do obchodů v Kyjově a Uherském Hradišti, nenabyla její produkce nikdy větších rozměrů. Také žádný ze synů neměl o tuto víceméně ženskou práci zájem a tak zůstávala dlouho bez pokračovatelů. Teprve v poslední době se díky péči Slováckého muzea v Uherském Hradišti podařilo vyškolit několik pokračovatelů a je tedy naděje, že tato ojedinělá tradice bude i nadále pokračovat.

Rozálie Blažková
Osvětimany 346
687 42
Tel. 572 594 127